

Nieuwsbrief Samenwerkingsverband Exmoorpony december 2023

Belfeld, 31 december 2023

Beste kuddehouders en beschermers,

We beginnen deze nieuwsbrief met de introductie van twee nieuwe inspecteurs en een verslag over Exmoorpony's in het Noord-Hollands Duinreservaat. Daarna volgt een stukje over Exmoorpony's en wolven in Nederland en de vondst van paardenfossielen in de Noordzee. Vervolgens is er een verslag van een inspectie binnen de Duitse Exmoorpony Gesellschaft. Ook is er aandacht voor het overlijden van Hans Engels. Tenslotte een oproep om stamboekgegevens aan te leveren, en zoals altijd eindigen we de nieuwsbrief weer met de rubriek 'De foto'.

Hans Hovens, voorzitter

Nieuwe inspecteurs: Oscar Campana Cárđanas en Marit Hidding

Op 8 maart 2023 deden Oscar Campana Cárđanas en Marit Hidding het examen Inspecteur Exmoorpony. Beiden slaagden met vlag en wimpel. Oscar en Marit zijn werkzaam bij Stichting Taurus. Inspecteurs Eva Koning en Hans Hovens namen het examen af.

Marit en Oscar, na het behalen van het diploma.

Exmoorpony's in het Noord-Hollands Duinreservaat

Door Hans en Shirley Hovens

Het Noord-Hollands Duinreservaat is een 850 ha groot duingebied tussen Bergen aan Zee en Castricum aan Zee van PWN (Drinkwaterbedrijf en Natuurbeheerder in Noord-Holland). Via Jaap Mekel hoorden we dat hier een groot aantal Exmoorpony's zou lopen, in het bezit van Ecogrön (een bedrijf voor natuurbegrazing en -beheer). We zochten contact met de eigenaar, Rens de Boer, en hij nodigde ons uit voor een rondleiding, die plaats vond op 7 juli. Rens nam ons met zijn terreinwagen het duingebied in, waarbij hij met behulp van een drone de verschillende groepen Exmoors wist te vinden. Deze konden we tot op enkele meters afstand benaderen en inspecteren.

De duinen zijn zeer geschikt voor begrazing met Exmoorpony's.

Rens vertelde dat er naast Exmoorpony's ook Konikpaarden in het terrein hebben gelopen, die zich helaas met Exmoors hebben gekruist. Ecogrön heeft geen fokregistratie bijgehouden, maar Rens heeft de vermoedelijke bastaarden op het oog geselecteerd en uit het terrein verwijderd. Helaas was tijdens ons bezoek aan sommige dieren te zien dat deze selectie niet volledig is geweest; naast prachtige Exmoorpony's liepen er overduidelijk bastaarden. Uiteraard hebben we Rens uitgelegd dat we als Samenwerkingsverband Exmoorpony heel graag zouden zien dat hij schoon schip zou maken en mee zou doen met het stamboek. Dat zou betekenen dat hij alle dieren in het Noord-Hollands Duinreservaat zou moeten vangen, hun chipnummers moet aflezen, en alleen met binnen het stamboek van het Samenwerkingsverband Exmoorpony geregistreerde dieren verder gaat fokken. Uiteraard moeten alle dieren worden geïnspecteerd, voor zover dat bij de vorige eigenaar nog niet is gebeurd. Rens gaf helaas aan dat dit te veel werk zou opleveren.

Rens vertelde verder dat hij aanvankelijk niet geloofde dat Exmoorpony's zich anders zouden gedragen dan andere 'begrazingspaarden'. Inmiddels heeft hij echter ondervonden dat Exmoors wel degelijk meer afstand houden tot het publiek.

Eén van de duidelijke bastaarden in het Noord-Hollands Duinreservaat (o.a. te lange oren, geen witte oogring, geen meelsnuit en geen zwarte onderbenen).

Enkele (vermoedelijke) Exmoorpony's in het NHD.

Rens gaf ook aan voor PWN binnenkort de begrazing van een ander zeer groot duingebied te mogen gaan verzorgen. Het gaat om het 2.250 ha (!) grote Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Hier lopen nu nog Konikpaarden en PWN wil dat deze worden vervangen door Exmoorpony's. Helaas gaf Rens aan hier met eigen (onzuivere) nakweek uit het Noord-Hollands Duinreservaat te willen starten en niet met een groep zuivere Exmoorpony's. Als bestuur van het samenwerkingsverband betreuren we dit zeer. We hebben Rens daarom een brief gestuurd, waarin we aanbieden hem te willen helpen met het starten van een groep zuivere Exmoorpony's.

Nationaal Park Zuid-Kennemerland en het Noord-Hollands Duinreservaat zijn bij uitstek geschikt voor Exmoorpony's, en indien hier met zuivere Exmoors zouden worden begrast, zou dit enorm bijdragen aan de instandhouding van deze unieke ondersoort van het wilde paard.

Exmoorpony's en wolven

Door: Jaap en Dorien Mekel, Mekelologisch beheer

Een van de door wolven gedode Exmoorpony hengstjes.

Wolf-lookalike (Saarloos wolfshond) bij een door wolven gedode Exmoorpony.

In 2022 heeft een paartje wolven 3 jongen groot gebracht in het Drents Friese Wold (DFW). Op dat moment hadden wij in de actieradius van die dieren twee groepen Exmoors lopen. In het Holtingerveld een groep van 9 merries met 2 veulens, in dat terrein geboren in 2022; en bij het Fochteloërveen 55 hengsten. Er waren met deze twee groepen geen problemen met wolven.

De hengsten bij het Fochteloërveen moesten begin 2023 plaats maken voor een groep Exmoors die moet groeien naar een kudde van gelijke geslachtsverhouding. De groep merries van het Holtingerveld leek daar een goede basis voor, aangevuld met een dekhengst van een andere lijn en wat hengstjes uit 2022 van weer een andere bloedlijn. We besloten hengstjes in het Holtingerveld te plaatsen, een nieuwe hengstengroep waar we dekhengsten zouden kunnen laten groeien en beoordelen. De kudde hebben we samengesteld uit dieren geboren in 2022 die we in april 2023 in andere terreinen vingen.

Bij de hele verhuizing van dieren hebben we niet nagedacht over wel of geen ervaring met de wolf van de verschillende dieren of wolfweerbaarheid van de dieren. We hebben wel het idee dat Exmoors beter weerbaar zijn dan bijvoorbeeld schapen. De dieren zijn groter, kunnen met voor en achterbenen slaan en kunnen bijten. En de dieren in het Holtingerveld en bij het Fochteloërveen lopen samen met runderen. Dit blijkt de wolfweerbaarheid te versterken. Een vriend van ons met een Saarloos Wolfshond ging af en toe in het gebied wandelen waar de merries geplaatst zijn. Bij het eerste treffen gingen de merries uiterst fel op de wolf-lookalike af. Echt in de aanval. Kort daarna zijn er een paar hengstjes door een wolf gepakt in het Holtingerveld. Wij hebben sterk het idee dat de merries ervaring hadden met het verdrijven van wolven. Er ontstond nogal wat publieke commotie rond de wolvenaantallen in het

Holtingerveld. Dat zat hem deels in het feit dat een van ons (Jaap) ingehuurd wordt door de provincie om dierhouders te adviseren hoe ze weerloze dieren met rasters kunnen beschermen tegen wolven, maar zelf niet al onze dieren op die manier beschermen. Mensen hebben er moeite mee dat wij onze dieren in staat achten te leren zich te beschermen tegen wolven. Vanuit het hoofdkantoor van opdrachtgever Natuurmonumenten werd de dieren dit leerproces niet gegund. We moesten de hengsten weghalen. Ook al stelden wij dat deze dieren dan naar de slager zouden gaan. Natuurmonumenten verkoos een zekere dood boven een kans tot leren en het ontstaan van zeer waardevolle dekhengsten; dieren die vaardigheid tot verdedigen konden meenemen naar een andere kudde.

Groep Exmoormerries jaagt hond weg.

Een deel van de volwassen hengsten die bij het Fochteloërveen vandaan kwamen, hebben we in DFW geplaatst. Echt midden in het territorium van de roedel. Een groepje van 5 en 2. Nu, acht maanden later zijn deze dieren er nog steeds. We vermoeden dat de wolf wel door deze terreinen trekt, maar dat de oudere hengsten met de wolf kunnen omgaan.

Bij het Fochteloërveen verdreef de volwassen hengst de jonge hengstjes steeds uit de nabijheid van de merries. De jonge hengsten liepen meestal op grote afstand van de haremgroep als aparte kudde van 3. Totdat in oktober 2023 ook daar een hengstje uit 2022 gepakt werd door de wolf. We hebben sterk het vermoeden dat hier meer dan 1 wolf bij betrokken waren. Inmiddels waren van de roedel 2 jongen uit 2022 dood (1 verkeerslachtoffer, 1 in Wapse doodgeschoten) en waren in 2023 7 welpen geboren. Hier struint dus een roedel van 10 wolven dagelijks rond. De 2 overgebleven hengstjes uit 2022 bij het Fochteloërveen hebben zich aangesloten bij de haremgroep. De groep bij het Fochteloërveen reageert ook op een gewone hond. Ze willen hem graag weggagen.

Al met al lijkt een natuurlijk samengestelde groep Exmoorpony's te leren hoe ze zich tegen wolven kunnen verdedigen. Laten we ze in onze terreinen de kans geven om te leren hoe ze om moeten gaan met wolven. Dat we daarbij af en toe dieren zullen verliezen moeten we accepteren.

Fossiele paardenvondsten in de Noordzee

Artist impression van paarden in het oerlandschap van de ijstijd. Tekening door: Remie Bakker ([Manimal Works](#)). De tekening is origineel vervaardigd voor het in 2009 verschenen boek 'De Grootte Wielen: er was eens' (auteurs: Anton Verhagen en Dick Mol).

In dagblad Trouw van 6 oktober 2023 stond een artikel van Rob Buiten, met de titel: 'Op zoek naar de verdwenen wilde paarden van Nederland'. Hier volgen de voor ons interessantste aspecten: Het artikel vermeldt dat negentien fossiele paardenkiezen uit de Noordzee onlangs aan de Rijksuniversiteit in Groningen chemisch zijn gedateerd. Van deze negentien kiezen was er één jonger dan 11.000 jaar. Die ene kies kon op basis van het langzaam vervallende radioactief koolstof-14 gedateerd worden op het jaar 1065. Dat is ver na de tijd dat de Romeinen hier al met gedomesticeerde paarden voor hun wagens naartoe waren gekomen. De rest van de kiezen was allemaal ruim ouder dan 11.000 jaar. Allemaal van vóór het aflopen van de laatste ijstijd, concludeert paleontoloog Dick Mol. "Daarna lijkt de natuur in Nederland 'paardloos' te zijn geworden".

Tot zo'n tienduizend jaar geleden was de zuidelijke bocht van de Noordzee droog land. Tussen de Britse eilanden en het Europese vasteland liepen grote kuddes mammoeten, wisenten, neushoorns en vooral heel veel paarden. De resten van die dieren komen bijvoorbeeld bij zandsuppleties mee omhoog. De Tweede Maasvlakte, de Zandmotor bij Den Haag, en tegenwoordig ook het nieuwe natuurgebied Marker Wadden, in het Markermeer; het bevatten veel fossielen uit de laatste ijstijd. "Van al die fossielen uit het Pleistoceen die in Nederland worden gevonden, staan de resten van oerpaarden met afstand op nummer één", weet paleontoloog Dick Mol. "Giganten als wolharige mammoeten en neushoorns trekken natuurlijk veel meer aandacht, maar de bulk van de botjes is toch echt van paarden".

Tegen het eind van de laatste ijstijd, vanaf twintigduizend jaar terug, begon de Noordzee in een opwarmende wereld weer vol te lopen met stijgend zeewater. ‘Doggerland’, zoals het droge land tussen Europa en Engeland inmiddels is gaan heten, verdronk langzaam, totdat ongeveer zeventienduizend jaar terug ook het laatste eilandje, de huidige Doggersbank, definitief onder de zeespiegel verdween. “Uit de eerste, warmere periode van het Holoceen vinden we nog héél veel fossielen”, weet Mol. “Elanden, runderen, bevers, allemaal warmte- en vochtminnende beesten. Maar geen paarden meer.” De zoektocht naar de verdwenen paarden van Doggerland heeft inmiddels een plek gekregen in het wetenschappelijk onderzoeksproject ‘Doggerland Bovenwater’. Met geld uit de Nationale Wetenschapsagenda van onderzoeksfinancier NWO probeert een keur aan wetenschappers onder leiding van archeoloog Hans Peeters van de Rijksuniversiteit Groningen Doggerland weer figuurlijk boven water te krijgen. Naast de sporen van menselijke bewoning uit die tijd, wordt nu dus ook gericht gezocht naar de paarden.

Nieuws van de Deutsche Exmoor Pony Gesellschaft

Op 24 september heeft de eerste Duitse veuleninspectie van 2023 plaatsgevonden; in Greußen/Thüringen. Daarbij werden 4 veulens geïnspecteerd, waarvan er 2 werden goed bevonden. Een van de goed bevonden veulens is van een relatief zeldzame merrielijn: 48/29.

In memoriam: Hans Engels

Op 17 augustus is Hans Engels overleden. Hans werd bijna 81 jaar oud en hij was een van de oprichters van de Duitse Exmoorpony Gesellschaft. Velen van ons kennen hem doordat hij en zijn vrouw Christel met ons meegingen naar de Exmoorpony's in dierpark Sababurg en het ‘Hutewald’ in Solling (zie: [Nieuwsbrief 2011](#)) en omdat zij vaker deelnamen aan onze Exmoorpony-dagen. Hans heeft zich sterk ingezet voor de instandhouding van Exmoors en in het bijzonder voor het behoud van zeldzame bloedlijnen. Hans was een hartelijke man die altijd klaar stond om ons met raad bij te staan. We wensen Christel, hun dochter Jessica en haar man Christian en kleindochter Paulina veel sterkte.

Hans met één van zijn Exmoorpony's.

Oproep om gegevens

Door: Lodewijk van Kemenade (stamboekhouder)

Wilt u als kuddehouder van het samenwerkingsverband de gegevens van uw Exmoors weer aanleveren? Het gaat daarbij om alle dieren in uw bezit, nog niet opgegeven veulens sinds 1-1-2023, nieuw verworven Exmoorpony's, afgevoerde of gestorven dieren en om nieuw samengestelde fokgroepen. De gegevens kunnen worden aangeleverd via stamboekexmoorpony@gmail.com. Graag zo spoedig mogelijk aanleveren.

Van enkele kuddehouders hebben we de gegevens over het fokseizoen van 2023 al ontvangen. Hartelijk dank daarvoor.

Het is van belang om de gegevens in het juiste format aan te leveren. Dit format is te vinden op de website. Daar kunt u uw eigen gegevens uit het stamboek 2017 kopiëren en vervolgens uw eigen gegevens met de mutaties doormailen.

De volgende gegevens dienen in Excel te worden aangeleverd: eigenaar, huidig terrein, naam, geslacht, geboortedatum, geboorteterrein, fokker, chipnummer, vader, moeder, aankoopdatum, keurmeester (met keuringsdatum) en eventuele opmerkingen (b.v. wit haar, ziekten etc.). In de laatste kolom is de hengstenlijn toegevoegd, dit kunt u invullen als u deze gegevens heeft.

De foto('s)

Door: Hans Hovens

Normaliter tonen we hier één foto. Omdat ik niet kon kiezen zijn het er dit keer twee (zie volgende pagina). Beide tonen de mooie fokhengst en enkele andere dieren uit de kudde van Hans Van Lieshout en Mieke Gielkens. Shirley en ik bezochten hen deze zomer. Hun fokgroep bevat ongeveer 20 dieren, die lopen in natuurterrein de Lange Bleek, een ongeveer 150 ha groot gebied van het Brabants Landschap bij Sterksel. Hans en Mieke zijn zeer enthousiast over hun fokgroep en de dieren zien er prachtig uit. Op beide foto's vallen de sterke benen en goede hoofden van onder andere de hengst op. De hengst is op beide foto's het volledig afgebeelde dier rechts.

Wil jij in de volgende nieuwsbrief jouw foto van Exmoorpony's in deze rubriek terugzien? Stuur dan je mooiste foto met een toelichting naar info@faunaconsult.nl